

Корньова В. Ю.,
здобувачка вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

Науковий керівник: Бурковська А. І., доктор філософії, доцент кафедри
менеджменту, бізнесу та адміністрування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах динамічного та висококонкурентного ринкового середовища, що супроводжується періодичною макроекономічною нестабільністю та глобальними процесами цифровізації, традиційних методів фінансового обліку виявляється недостатньо для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що здатність підприємства швидко адаптуватися до змін, оптимізувати витрати та мінімізувати ризики критично залежить від якості, глибини та оперативності внутрішньої аналітичної інформації. У цьому контексті управлінський облік набуває статусу ключового інструменту, який перетворює розрізнені дані на надійне інформаційне підґрунтя для стратегічного й оперативного управління. Метою даного дослідження є розкриття комплексної ролі управлінського обліку та його сучасного інструментарію у забезпеченні ефективності, конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємств.

У сучасних умовах доцільно розглядати управлінський облік як відокремлений інституційний елемент, що забезпечує поєднання інформаційних потоків оперативного, стратегічного, фінансового та податкового обліку в єдину цілісну систему; за своїм змістом він виступає як інструмент формування інформаційної бази для обґрунтування управлінських рішень і водночас як впорядкована сукупність обліково-аналітичних процедур [1]. Така система охоплює частину даних бухгалтерського обліку, передбачає їх трансформацію, групування, узагальнення та аналітичну обробку і функціонує на засадах гнучкої адаптації до особливостей діяльності підприємства та орієнтації на інформаційні потреби управління [1].

У стратегічному вимірі управлінський облік виконує комплекс взаємопов'язаних функцій, спрямованих на формування аналітичної бази підвищення результативності бізнес-процесів і забезпечення стратегічно орієнтованого управління: насамперед він створює інформаційне підґрунтя для стратегічного планування, надаючи керівництву релевантні дані щодо структури та динаміки витрат, прибутковості окремих продуктів і сегментів, рівня маржинальності, а також можливих фінансових наслідків реалізації стратегічних рішень, що дозволяє здійснювати обґрунтований вибір між альтернативами розвитку [2, с. 182].

Важливими інструментами виступають бюджетування та стратегічний контроль, завдяки яким стратегічні орієнтири трансформуються у систему фінансових планів, забезпечується контроль відхилень, оцінювання ризиків, моделювання сценаріїв і коригування планових показників відповідно до змін зовнішнього середовища, зокрема кон'юнктури фондового ринку. Крім того, управлінський облік формує цілісну систему оцінювання результативності діяльності через використання ключових показників ефективності (KPI), збалансованої системи показників (BSC), підходів до оцінки центрів відповідальності та індикаторів створення вартості (EVA, MVA, CFROI), що забезпечує узгодження операційних результатів із довгостроковими цілями підприємства [2, с. 182].

Не менш важливою є аналітика витрат і управління бізнес-процесами, які реалізуються із застосуванням сучасних методів управлінського обліку, зокрема ABC/ABM, стандарт-костингу, директ-костингу, CVP-аналізу та інструментів аутсорсингової експертизи, що дає змогу виявляти чинники формування витрат, оцінювати ефективність процесів і підвищувати їх економічну результативність [2, с. 182]. У сучасних умовах господарювання значення управлінського обліку суттєво зростає, оскільки саме він забезпечує своєчасність і якість інформації для прийняття рішень в умовах невизначеності та динамічних змін зовнішнього середовища. Ефективне впровадження його інструментарію сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств, оптимізації витрат і досягненню стратегічних цілей розвитку.

Призначення управлінського обліку полягає у забезпеченні керівництва та зацікавлених сторін своєчасною й релевантною інформацією про поточний стан підприємства, зокрема в умовах кризових явищ і нестабільності. Він дозволяє комплексно оцінювати взаємозв'язок між доходами і витратами, а також формувати уявлення про перспективи трансформації прибутку у грошові потоки. На відміну від традиційного підходу, управлінський облік орієнтований на поглиблену аналітичну обробку даних, включаючи оцінку активів, структури заборгованості, платіжної дисципліни та наявності фінансових розривів, що дає змогу виявляти як позитивні тенденції, так і проблемні аспекти діяльності підприємства; він виступає безперервним процесом збору, систематизації, інтерпретації та передачі інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і формування стратегічних орієнтирів розвитку [3, с. 63].

Управлінський облік є ключовою інформаційною базою для планування, бюджетування та оптимізації бізнес-процесів, забезпечуючи підвищення ефективності як короткострокових, так і довгострокових управлінських рішень. Його значення особливо зростає в умовах реструктуризації, де він супроводжує всі етапи – від діагностики поточного стану до оцінювання результатів впроваджених змін; завдяки цьому стає можливим виявлення неефективних напрямів діяльності, оптимізація використання ресурсів та прийняття економічно доцільних рішень щодо трансформації підприємства. [3, с. 64-65]. Інструментарій управлінського обліку також забезпечує можливість прогнозування майбутнього стану підприємства через застосування бюджетування, аналізу чутливості та сценарного моделювання, що дозволяє

мінімізувати ризики та підвищити обґрунтованість управлінських дій [3, с. 64-65].

Суттєвого значення набуває адаптаційна функція управлінського обліку в умовах цифровізації, посилення конкуренції та економічної нестабільності, оскільки інтеграція сучасних інформаційних технологій підвищує точність і оперативність обробки даних [3, с. 64-65]. Одночасно розширюється його зміст за рахунок включення нефінансових показників, зокрема екологічних і соціальних критеріїв, що відповідає сучасним вимогам сталого розвитку [3, с. 65-66]. У підсумку управлінський облік постає не лише як інструмент інформаційного забезпечення, а як основа формування нової моделі функціонування підприємства, здатної ефективно реагувати на зовнішні зміни. Подальший розвиток управлінського обліку пов'язаний із поглибленням його аналітичної складової та цифрової інтеграції, що дозволить підприємствам не лише адаптуватися до змін, але й проактивно формувати власні конкурентні переваги.

На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що управлінський облік давно вийшов за межі суто обліково-статистичної функції, трансформувавшись у стратегічну систему управління ефективністю підприємства. Завдяки застосуванню сучасного інструментарію (бюджетування, системи KPI та BSC, методи ABC/ABM, CVP-аналіз), він дозволяє не лише здійснювати глибоку аналітику витрат, а й прогнозувати наслідки управлінських рішень через сценарне моделювання.

Особливого значення управлінський облік набуває в умовах економічної турбулентності та трансформації бізнесу, забезпечуючи керівництво релевантною інформацією для виявлення фінансових розривів, оцінки ризиків та оптимізації ресурсів. З огляду на вимоги сьогодення, перспективним напрямом розвитку цієї системи є її подальша цифровізація та інтеграція нефінансових показників (екологічних і соціальних) у загальну систему оцінювання результативності. Зрештою, якісно побудована система управлінського обліку виступає не просто інформаційною базою, а фундаментальним ресурсом підприємства, який гарантує його здатність до сталого розвитку та проактивного формування довгострокових конкурентних переваг.

Список використаних джерел

1. Малюга Н. М., Цегельник Н. І. Методологія управлінського обліку: функціональне значення, принципи та стратегічний контекст. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. Вип. 7. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14768563>.

2. Райковська І. Т., Муравський О. Ю., Наливайко Д. В., Шокало С. В. Аналітичне забезпечення ефективності бізнес-процесів в умовах розвитку фондового ринку: роль стратегічного аналізу та управлінського обліку. *Сталий розвиток економіки*. 2026. №1 (58). С. 180-188. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-25>.

3. Дюмін Р. М., Селюк В. М. Управлінський облік при реалізації програм реструктуризації підприємства. *Дослідження та інновації*. 2025. №1 (4). С. 62-68. URL: <https://rni.com.ua/index.php/ri/article/view/49>.

Крук О. М.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Борисова С. Є.,
д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія,
м. Краматорськ

ОПТИМІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ У РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ

Вибір інвестиційних проєктів для регіонального розвитку в Україні вже не можна зводити лише до очікуваного економічного ефекту, строку окупності чи наявності співфінансування. На рішення дедалі сильніше впливають логістичні розриви, нестабільність енергопостачання, кадровий дефіцит, нерівномірне відновлення територій і різна інституційна спроможність громад та областей. Практичне значення посилюється ще й тим, що у 2025 році в Україні було завершено етап реформи управління публічними інвестиціями та запроваджено єдині правила планування, відбору й фінансування інвестиційних проєктів на державному, регіональному та місцевому рівнях. Водночас діє оновлена система стратегічного планування регіонального розвитку на 2025-2027 роки, а отже питання не просто залучення коштів, а відбору більш стійких до ризиків проєктів стало цілком прикладним [1]. Проблема полягає в тому, що регіональні інвестиційні рішення часто оцінюються переважно за ознаками готовності проєкту, відповідності стратегіям та наявності джерел фінансування, тоді як ризиковий профіль території та самого проєкту враховується нерівномірно. Водночас чинна модель публічних інвестицій вже дає для цього організаційну основу: діють єдині проєктні портфелі публічних інвестицій держави, регіону і територіальної громади; місцеві інвестиційні ради можуть переглядати склад портфеля; а виключення проєктів допускається, наприклад, у разі невідповідності стратегічним документам. Тобто ризик-орієнтований підхід можна вбудовувати не поза системою, а всередині вже чинного механізму відбору та перегляду проєктів [2].

Актуальність такої постановки підтверджується статистично. За даними територіальних органів Держстату, у 2024 році у Львівській області капітальні інвестиції становили 47,5 млрд. грн, а частка області у загальнодержавному обсязі досягла 6,4% [3]; у Миколаївській області у січні-грудні 2025 року обсяг капітальних інвестицій становив 7572,9 млн. грн, причому найбільшу частку в структурі регіону займали державне управління (31,5%), промисловість (28,7%), сільське, лісове та рибне господарство (16,7%) [4]. Така різниця не означає, що